

De Italiaanse prinses

Van Willemijn van Dijk verscheen eveneens
bij Ambo|Anthos uitgevers

Via Roma
De opvolger
Het wit en het purper

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos uitgevers via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Willemijn van Dijk

De Italiaanse prinses

Het rusteloze leven van
Marianne van Oranje-Nassau

Ambo|Anthos
Amsterdam

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek
een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

ISBN 978 90 263 5218 8

© 2021 Willemijn van Dijk

Omslagontwerp DPS Design & Prepress Studio

Omslagillustratie Prinses Marianne der Nederlanden (1810-1883),
Wilhelm Wach (schilder), (oude toeschrijving: Henricus Franciscus
Wiertz [schilder]), 1832, © Amsterdam Museum

Foto auteur © Ruud Pos

Verspreiding voor België:

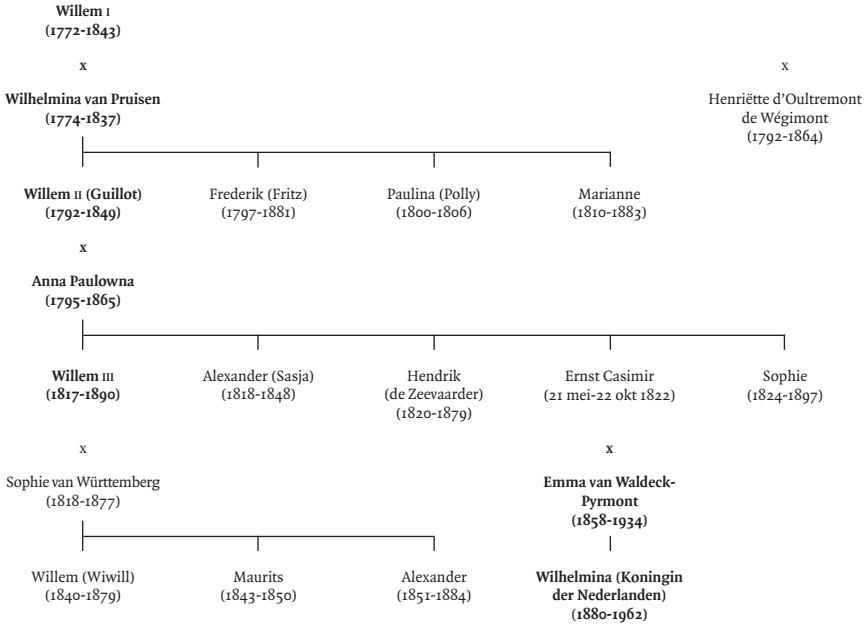
Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor mijn moeder en mijn dochter

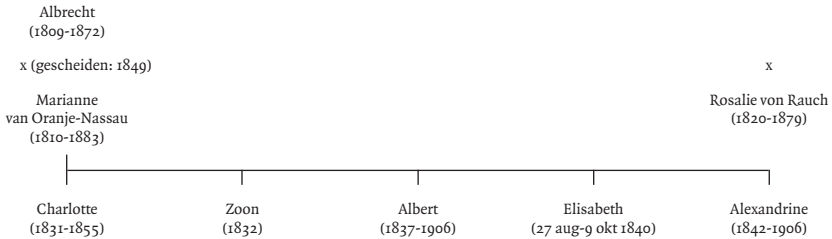
‘De meeste mensen, Kamala, zijn als een vallend blad dat door de lucht dwarrelt. Maar anderen, niet velen, zijn als sterren, ze volgen een vaste baan, geen wind bereikt hen, ze hebben in zichzelf hun wet en hun baan.’

Herman Hesse, *Siddharta*

HET HUIS VAN ORANJE-NASSAU
IN DE NEGENTIENDE EEUW

PRINSES MARIANNE VAN ORANJE-NASSAU

JOHANNES VAN ROSSUM

Een weg naar Rome

Rome is in de wereldgeschiedenis het toneel geweest van talloze beroemde episoden. Van de moord op Julius Caesar en de geboorte van de rooms-katholieke kerk tot de opkomst van het fascisme. Op een manier die nergens anders ter wereld wordt geëvenaard is dat grootse verleden in Rome fysiek – tastbaar en zichtbaar: de geschiedenis heeft zich gematerialiseerd in de vorm van talloze laagjes opgestapelde historie, het gevolg van drieduizend jaar onafgebroken bewoning.

Als geen ander heb ik, als oudheidkundige, die lagen bestudeerd, geprobeerd af te pellen en te duiden. En als geen ander weet ik wat al die beelden, bogen en bruggen, de tempels, ruïnes, kerken en villa's óók in zich houden: ontelbaar veel onbekende, verborgen geschiedenissen. Het zijn slechts voetnoten bij het grote verhaal van de geschiedenis. Maar de kleinste episoden kunnen, als je erop inzoomt, groots blijken. Toen ik in Rome eens op zoek was naar de restanten van Romeinse huizen, waarover ik had gehoord dat ze zich onder de kerk Santi Giovanni e Paolo op de Celioheuvel moesten bevinden, stuitte ik op een van die verborgen geschiedenissen.

Omdat de ondergrondse huizen gesloten waren, besloot ik verder de heuvel op te wandelen. Ik liep door een open hek een park in, zonder dat ik de smeedijzeren letters 'Villa Celimontana' boven mij had opgemerkt. Ik wandelde langs verweerde antieke beelden, droogstaande fonteintjes en een Egyptische obelisk. Ik wilde ook de villa in het hart van het park bezoeken, maar deze bleek niet toegankelijk voor publiek.

Na wat speurwerk vond ik een lijst illustere namen van Romeinse

en buitenlandse prinsen en prinsessen die ooit in de Villa Celimontana woonden voordat die, tijdens de Eerste Wereldoorlog, door de Italiaanse staat geconfisqueerd werd. Er was één naam in het bijzonder die mijn aandacht greep: *Marianna d'Orange Nassau*.

Ik had in Rome gestudeerd, ik had er onderzoek gedaan voor verschillende boeken. Ik was er talloze keren geweest, als student, als tijdelijke bewoner, als bezoeker, als toerist, als bewonderaar. Hoe was het mogelijk dat ik nooit eerder hoorde over de Nederlandse prinses die in de Villa Celimontana woonde?

In Rome kwam ik niet veel verder. Weinig mensen kenden de Villa Celimontana goed genoeg om iets over de geschiedenis ervan te kunnen vertellen, en bijna niemand wist iets over de Nederlandse bewoonster van het oude huis op de Celioheuvel. En ook in eigen land, merkte ik, wisten maar weinig mensen wie deze 'Italiaanse prinses' was en wat zij in Rome deed. Hoe kon het dat een Oranjeprinses van internationale allure zo vergeten was geraakt?

Ik besloot zelf op zoek te gaan. Toen ik mij in het onderwerp verdiepte kwamen er een wereld en een tijdperk tot leven. Het leven van de prinses omspande de geboorte en coming of age van het Koninkrijk der Nederlanden: aan het begin van de negentiende eeuw, toen zij werd geboren, had Nederland nog nooit een koning gekend. Toen zij stierf heerste de derde koning Willem als constitutioneel vorst over de Lage Landen, en was de eerste vrouw die de Nederlandse troon zou bestijgen, Wilhelmina, al geboren.

Maar meer nog dan een vergeten tijdperk kwam er een vergeten geschiedenis tot leven. In de historie van het Nederlandse koningshuis heeft geen vrouw een zo avontuurlijk en dramatisch leven geleid als de allereerste Prinses der Nederlanden: Marianne van Oranje-Nassau.

Toen zij op 9 mei 1810 in Berlijn als telg in het Huis Oranje-Nassau ter wereld kwam, was er weinig aan de geboorte dat gewoon genoemd kon worden. Haar geboorteplaats was bezet door de Fransen, haar gezin leefde in ballingschap in Duitsland. Haar vader, Willem Frederik van Oranje-Nassau (later koning Willem de Eerste), was een dolende ex-krijgsgevangene, haar moeder Wilhelmina van Pruisen een gebroken vrouw van bijna zesendertig, zijzelf een onvoorzien nakomertje – en de wereld om de pasgeborene heen was volledig in de ban van Napoleon.

De Slag bij Waterloo in 1815 verleende het meisje de gratie van een nieuw begin, zoals die talloze andere landen en levens in Europa een herkansing schonk – niet in de laatste plaats het land en het leven van haar eigen vader. Toen ze drie was, mocht Marianne met haar moeder terugkeren naar Den Haag, waar haar een bevoorrecht leven als prinses wachtte. Ze trouwde, verhuisde met haar prins naar een buitenlands paleis, kreeg kinderen. Ze leidde, kortom, een voorspelbaar prinsessenleven. Totdat, in het najaar van 1843, alles voorgoed veranderde.

Dit boek is het verhaal van haar odyssee – de lange reis van een vrouw om haar plek in de wereld te veroveren, hoewel zoiets vanwege haar afkomst ondenkbaar was. Marianne had, als de zoveelste prinses die niet was voorbestemd om koningin of keizerin te worden, met gemak een klein en middelmatig leven kunnen leiden. Dat zij daar niet voor koos, maakt dat er in deze kleine geschiedenis een groots verhaal schuilgaat.

Marianne was een toonbeeld van typische vorstelijke deugden als schoonheid, barmhartigheid en plichtsbesef, maar ook van vrijheidszin, medemenselijkheid, temperament, veerkracht en moed. Ze geloofde hardnekkig in de in haar dagen volkomen radicale gedachte dat een vrouw het recht had om over haar eigen lot te beschikken. Ze deed wat haar hart haar ingaf, hunkerde naar het gewone leven en kwam er openlijk voor uit dat zij het moeilijk vond haar vrouw-zijn te combineren met het prinses-zijn.

Haar tocht duwde haar verder en verder weg bij waar zij vandaan kwam – tot aan de zinderende woestijnen van Afrika en Palestina. Dat er tegenslagen op haar pad kwamen was onvermijdelijk, maar het was tenminste haar eigen, zelfgekozen weg. Zij was de martelares van haar eigen roeping, en daarmee, zoals een tijdgenoot het omschreef, ‘mischien wel de meest vooruitstrevende vrouw in Europa’.

‘Het water der beproeving’, schreef Marianne in de winter van haar leven, kon ‘soms tot de lippen komen’. Ze heeft niet gevraagd om de tegenslagen die haar troffen, maar het waren de beproevingen die haar maakten tot wie zij was, die onthulden wat ze al die tijd in zich had. Zonder welke ze zichzelf nooit had gevonden. Zonder welke ze haar weg naar Rome nooit had gevonden – en ik haar evenmin.

Eerste boek

1840-1843

De Italiaanse reis

Nergens woedt een heviger strijd tussen plicht en persoonlijkheid dan in de hoofden waarop een kroon landt.

Dat was hem aan te zien, vader was moegestreden. Marianne zag het ineens, toen hij die dag onaangekondigd haar salon binnenliep en zonder begroeting, zonder 'kom hier, *ma petite papillon*', met een zucht verklaarde dat ze hem niet meer wilden hebben. Met zijn behaarde, platte hand sloeg hij een uitgescheurd krantenartikel op tafel. Arme *papà*... Zo verguisd door zijn onderdanen... Wat was dat voor een volk! En toch, ze begreep alle woede en ophef wel. Er waren maar weinig koningen die dezelfde keuze zouden hebben gemaakt. In haar ogen zou hij altijd *le Roi* blijven, troon of geen troon. Ach, haar lieve oude vader. *L'image de Dieu sur la terre*, voor hem had ze alles over. Hoewel ze niet goed wist wat ze van zijn omstreken besluit moest vinden, was ze blij en opgelucht toen hij ineens voor de deur van haar Berlijnse stadspaleis aan de Wilhelmstraße was verschenen. Eerlijk gezegd kwam dat hele gedoe met de abdicatie voor haar als een geschenk uit de hemel. Als vader zijn troon niet had opgegeven, was hij nog in Nederland geweest. Dan was hij nooit naar Berlijn gekomen, precies op het moment dat zij zijn troostende armen het meest nodig had. Was het nog maar zes weken geleden dat het meisje in haar armen stierf? Zes weken... De wonden van de bevalling waren nog niet eens genezen.

Met een steek in haar hart bekeek ze de spotprent, las het onderschrift: 'C'est l'amour, l'amour, l'amour. *La fortune fait oublier les amis.*' Ze wist dat haar pijn en medeleven tevergeefs waren. Een rouwende, on-

gelukkige dochter hoorde geen medelijden met haar bejaarde vader te hebben. Zij kon zich niet over hem ontfermen, zo iets ging in tegen de natuur. Maar God zou hem bijstaan, hem genade schenken, dat was het enige waar je als mens op kon vertrouwen.

Bon Dieu, wat was hij toch oud geworden. Oud en koppig, als ze de berichten uit Nederland moest geloven. Allicht. Vader was altijd al dwars en eigenwijs geweest, ze had hem nooit anders gekend. Zij had het tenslotte van hem. Aan de andere kant, misschien deed hij ook wel een beetje alsof, om het allemaal wat makkelijker te maken. Het was ook niet niks om na zeventwintig jaar dienst aan de staat en het volk de natie de rug toe te keren. Maar goed, als ze eerlijk was... Weinig mensen, of nee, niemand, behalve zichzelf, zou het koningschap van Willem de Eerste als dienstbaar omschrijven. Het volk en de regering riepen al jaren om verandering, om staatkundige hervormingen, om transparante overheidsfinanciën. Zij wist ook wel dat papà in het verleden leefde. Tegenwoordig kon je simpelweg niet meer roepen dat 'De Koning alleen besluit', waarom zag hij dat toch niet in? Waarom moest hij tot het allerlaatst vasthouden aan dat ene zinnetje? Waarom was dat achterhaalde artikel 73 uit de grondwet van 1815 hem zo heilig?

Een paar weken eerder las ze in de krant wat haar vader tegen een ordonnansofficier had gezegd toen de nieuwe wetsartikelen die de macht van het parlement uitbreidden ten koste van de koning, er toch kwamen. 'Wil men mij niet meer? Men heeft het maar te zeggen; ik heb hen niet meer nodig.' Tja, dat was niet handig geweest. Dan kon je erop wachten bespot te worden. De vader des vaderlands kon zich niet als een klein kind gedragen. Aan de andere kant, verdiende hij het werkelijk hier zo hard om veroordeeld te worden? Hoe kon hij weten dat hij het slachtoffer was van spionage? Hij had die woorden in vertrouwen geuit tegen een naaste medewerker, het was nooit zijn bedoeling geweest dat ze in de krant belandden.

Hij wist toen nog niet wat ze nu wisten. Dat het lek in de eigen familie zat. Dat alles gebeurde door toedoen van haar broer, van zijn oudste zoon. En met succes; Guillot was geen Prins van Oranje meer. Hij was nu koning Willem II der Nederlanden. Ach, eigenlijk deed dat er allemaal niet meer toe. Het was niet het dubbelspel van Guillot, en het waren ook niet de grondwetswijzigingen van afgelopen september.

Wat vader van zijn troon had geduwd, was iets veel persoonlijkers. Het was een vrouw.

Papà raasde driftig door. Alsof het nog niet genoeg was dat Thorbecke hem kruisigde deed nu de hele Kamer mee. Had hij niet gedaan wat ze van hem gevraagd hadden? Had hij dat verdomde scheidingsverdrag van België niet ondertekend? Dat was zijn droom! Het Verenigd Koninkrijk was zijn grote droom, en hij had het allemaal voor hen opgegeven. ‘En weet je hoe ze me daarvoor bedankt hebben? Door me dood te zwijgen, door mij bij mijn binnentreden voor de troonrede niet eens toe te juichen. Doorgestoken kaart! Allemaal van tevoren bekokstoofd!’

Met die laatste woorden barstte vader uit in een langdurige, akeelige hoestbui. Steeds als zij iets wilde zeggen, begon het rochelen weer opnieuw en wachtte ze af, keek naar hem. Ze liet haar ogen over hem heen glijden, van zijn wild groeiende witte wenkbrauwen naar de schokkende bewegingen van zijn gigantische buik, die prominent uitstak onder een ter hoogte van zijn borst vastgeknoopte pandjesjas, toen weer naar de vuist die hij voor zijn mond hield en waarop een paar druppeltjes bloed verschenen, die hij achteloos met zijn zakdoek wegveegde. Toen ze eindelijk de kans kreeg iets te zeggen, klakte ze met haar tong en zei dat hij zich niet zo moest opwinden.

Voor zijn bestwil bleef ze kalm, maar het bloed verontrustte haar. Was hij ziek? Moest er een dokter komen? Haar bezorgdheid was haar blijkbaar aan te zien. Voor haar vader was ze altijd een open boek geweest.

‘Geen zorgen, *papillon*. Het is de kou maar, die slaat altijd op de keel. *Quel temps, bon Dieu!* Door de snijdende wind was het in de coupé zelfs met extra kruiken niet comfortabel te krijgen!’

Marianne zag vader niet zo vaak, maar als hij bij haar in Berlijn was had hij altijd hetzelfde effect op haar. Zijn overdonderende vaderlijkheid overstemde haar wasdom. De getrouwde, dertigjarige moeder van drie kinderen die al tien jaar van huis weg was verdween en maakte plaats voor het meisje van acht dat opgewekt aan zijn hand door de bossen van Het Loo huppelde. Twee kinderen, herstelde ze zich. Twee.

‘Papà, is het waar wat ze zeggen? Heeft u de troon opgegeven voor de liefde?’

Hij mompelde zoiets als ‘het heeft geen zin een glas te blijven vullen als de dorst toch niet overgaat’, pakte haar bij de schouders en zei bijna dwingend: ‘Vertel me liever hoe het met jou gaat, papillon.’

Maar zij had haar vader niets opbeurends te vertellen. In haar huis was weinig dat goed liep. Ze had een kind gebaard en een paar weken later een kind begraven, en bij geen van die gebeurtenissen had de heer des huizes het nodig geacht zijn gezicht te laten zien. Zij en Albrecht, de prins van Pruisen, leefden in Berlijn slechts nog in naam samen. Van enige vorm van verbintenis was niets meer over. Daarom was ze ook zo blij dat vader was gekomen. Sinds haar echtgenoot zijn eigen leven leidde, zocht ze in Berlijn wanhopig naar een bondgenoot. Iemand die ook maar een klein beetje betrouwbaarheid liet zien. Hád ze maar iemand die ze in vertrouwen kon nemen... Iemand met oog voor kunst en cultuur, iemand om mee te praten, iemand met voldoende intelligentie om haar mening aan te kunnen. Maar zo iemand was in heel het Huis Hohenzollern niet te vinden. Trouwens, als die er wel was geweest zou die persoon angstvallig bij haar weg worden gehouden. Om haar tegen zichzelf in bescherming te nemen, dachten ze werkelijk dat zij dat geloofde? Zij was veel intelligenter dan doorgaans werd gedacht. Ja, ze kon misschien wat spontaan of enthousiast reageren voor een dame, maar dat was nu eenmaal wie zij was. Kon zij het helpen dat niemand haar als kind had geleerd hoe ze zich moest concentreren? Of misschien hadden ze het wel geprobeerd, was het gewoon te moeilijk gebleken. Zij was altijd druk en dromerig geweest, maar ze was niet lui en zeker niet dom. Meneer Knip, haar oude tekenleraar, zei altijd tegen moeder dat zij alles wat hij probeerde uit te leggen, zo verbijsterend goed begreep. Als je het haar maar voorschotelde, kant-en-klaar. Ze was intelligent genoeg om er zelf te komen, dat wist hij zeker, maar zelfstudie, daarvoor was zij te snel afgeleid.

Nu was ze dertig jaar en kreeg ze nog steeds te horen dat ze rusteloos en frivol was. De lijst met tekortkomingen was nog langer. Niemand vond haar levendigheid en openheid meer schattig, ze hoorde nooit meer iemand ‘ach, kijk dat kleine meisje’ zeggen. Nu was haar karakter ‘gevaarlijk’, een ‘zorgwekkende’ combinatie van intelligentie en bevlogenheid. Haar vader had het altijd charmant gevonden, dat eigenzinnige van haar. Sinds ze was toegetreden tot de traditionele,

starre koninklijke familie van het militante Pruisen, begreep Marianne waar het eigenlijk om draaide. Niemand maakte zich werkelijk druk om haar karakter. Het was trouwens erger dan dat, vernederender: haar innerlijk deed er simpelweg niet toe. Dat zij haar persoonlijkheid zo belangrijk vond dat ze het uitdroeg, dát was haar grootste zonde. *Conduite* was het toverwoord. Gedrag, gedrag, gedrag. Je weten te gedragen, dat was het enige waar het in het leven van een prinses van Pruisen om draaide. Wie je werkelijk was, deed er niet toe. Laat staan dat het haar was toegestaan te schitteren! Ze moest de regels uit het hoofd leren en ze opvolgen. Ze moest zich dienstbaar opstellen. Niet klagen. Stil zijn. Hou je mond dicht.

Lange tijd kon ze het opbrengen zich eraan te houden. Om zo min mogelijk aanstoot te geven. Als ze een fatsoenlijke echtgenoot had gehad, was ze misschien zelfs gelukkig geworden in Berlijn. Maar het getrouwde leven had haar compleet vereenzaamd. Uren, hele middagen bracht ze alleen in haar kamers door. Ze wist zelfs niet meer wat ze erger vond: Albrechts incidentele, onstuimige gezelschap, of de holle eenzaamheid van haar bestaan als hij weer op militaire campagne was.

Kinderstemmen galmden in de gang. Charlotte, de oudste van negen, kwam met haar driejarige broertje Albert aan de hand binnen. Het meisje vloog haar grootvader lachend om de hals, maar Albert bleef verlegen staan kijken. Vader kuste Charlotte en groette kleine Albert met een glimlach.

‘Lopen die kinderen zonder toezicht rond?’ Hij had het nog niet gezegd of de Duitse gouvernante Rosalie kwam met rood aangelopen gezicht binnenstormen, maakte haar verontschuldiging en kapittelde de kinderen. Ze wilde Charlotte en Albert meenemen, maar vader hield haar tegen en riep de kleintjes bij zich. Hij graaide in zijn binnenzak en drukte Charlotte drie, en Albert twee snoepjes in de hand. Toen gaf hij het meisje een kus op haar hoofd en liet ze weer gaan.

Was het allemaal niet veel beter zo? Vader als lieve oude grootvader. Niet meer *Père de la nation* of *père de la famille*, maar gewoon papaatje, vader, grootvader. De abdicatie was niets minder dan een bevrijding. Zonder kroon kon hij eindelijk weer zichzelf zijn, haar vader zijn.

De dagen dat hij bij haar logeerde strekten zich uit tot weken, ze raakte gewend aan de terugkeer van haar vader in haar leven. Af en toe vroeg ze hem hoe het met zijn huwelijksplannen stond, maar liever ging ze die controversie uit de weg, liet zich bedwelmen door de warme, vaderlijke liefde waarmee haar kille huis plotseling gevuld was. Bijna wekelijks ontving ze brieven van haar broers uit Nederland, die bezorgd vroegen of vader al bij zinnen was gekomen. *Breng jij hem toch wat verstand bij, smeeften ze, als iemand tot hem door kan dringen ben jij het. Vader kan niet werkelijk van plan zijn om in dat ketterse huwelijk te stappen!*

Vooral Guillot was genadeloos. Hij schreef dat hij zich dubbel schaamde, als telg uit het Huis Oranje-Nassau en als koning van Nederland. Dat hun vader in Europa al jaren mikpunt van spot was, eerst door zijn koppige weigering de permanent gelegeerde troepen in België te demobiliseren, en nu door die dwaze huwelijksplannen. Tien jaar lang had hij zich belachelijk gemaakt door de onafhankelijkheid van het zuiden niet te aanvaarden. Kroon of geen kroon, waarom zag hij niet in hoe pijnlijk het zou zijn als hij trouwde met Henriëtte d'Oultremont de Wégimont? Lieve, goede Henriëtte, dacht Marianne. Van alle voormalige hofdames van haar moeder was ze op Henriëtte het meest gesteld geweest. Maar sinds haar moeder drie jaar geleden was overleden had ze de hofdames, die vertrouwde gezichten uit haar jeugd, niet meer gezien.

Als ze diep in haar hart keek was ze blij, nee... opgelucht dat vader Henriëtte ten huwelijk had gevraagd. Wie kon er op zijn oude dag beter voor hem zorgen dan trouwe Henriëtte? Zo zag Guillot het niet; het voorgenomen huwelijk was verraad aan hun moeder, verraad aan het protestantse Huis Oranje-Nassau en verraad aan alle Nederlanders. *Welke koning, schreef hij, laat zijn volk bloeden in een kostbare oorlog tegen het katholieke België, om vervolgens in het huwelijk te stappen met een katholieke Belgische? Tja, dat was óók waar.*

Marianne bemiddelde, niet voor het eerst, tussen haar oudste broer en haar vader, en dit keer stond zelfs Fritz aan de kant van Guillot. Fritz was de middelste, meestal ook de redelijkste van hen drieën. Hij was wat gematigder van toon dan Guillot. *Begrijp me goed, lieve zuster, schreef Fritz, ik kan het gewoon niet langer aanzien dat onze vader in 't ganse land bespot en bespuugd wordt.*

Ze las de bezorgde brief van Fritz aan vader voor, hier en daar een woord (*verraad*) wegmoffelend of een zinsnede (*zijn verstand verloren*) verzachtend. Vader luisterde met ernstige ogen, wachtte geduldig tot ze uitgelezen was.

‘Mijn huwelijk,’ zei hij na een korte stilte, ‘is mijn persoonlijke afweging.’ Als hij zo sprak, zo kalm en beheerst, betekende dat maar één ding: vanbinnen kookte hij van woede. ‘Niemand, maar dan ook níemand heeft het recht zich met mijn geweten te bemoeien. Ik ben niet van plan mij een voorrecht te laten ontnemen dat de wet aan iedere mindere burger verzekert, zeker niet nu ik mijn troon heb opgegeven.’

Ja, wat had hij allemaal niet opgegeven... De kroon had hij vrijwillig overgedragen aan zijn zoon. Zijn naam, zijn titel. Hij was nu Willem Frederik, graaf van Nassau. Dan was hij toch vrij om naar eigen eer en geweten te doen wat hij wilde?

‘Het is een uitgemaakte zaak.’ Zijn toon verried dat hij zichzelf nog zag als de koning, die besloot. ‘Ik heb al genoeg aan mijn hoofd. Henriëtte zit nog steeds bij haar broers in Luik, te wachten op nieuws uit Rome.’

Marianne wilde haar vader graag steunen, onvoorwaardelijk achter hem staan. Maar haar geweten speelde haar parten. Goedpraten, was het woord dat haar te binnen schoot. Maar dat betekende dat zijn gedrag fout was. Was dat ook niet zo? Hij had recht op zijn geluk, maar wat als zijn geluk anderen pijn deed? Was een verliefdheid dit allemaal waard? De verliezen, het protest... Plicht en drift, hart en hoofd... Was het geoorloofd je leven te vergooien uit liefde voor een hoveling?

Toen ze zestien was, was het antwoord op zo’n vraag duidelijk en onomwonden. Ze was verliefd geworden op George, een van de livrei-knechten op Paleis Noordeinde. Hij bezat een zeldzame schoonheid die ze alleen kende van Apollo-beelden uit de klassieke oudheid. Ingetogen was hij allermint. Vanaf het moment dat markies George de Thouars was aangesteld als page aan het hof, kon hij zijn buitengewone interesse voor haar, de Prinses der Nederlanden, nauwelijks verbergen. Hij had de stoutmoedigheid steeds een beetje dichterbij haar in de buurt te komen. Onweerstaanbaar. Hoe hij het voor elkaar kreeg, hoe hij steeds wist waar ze was, hoe hij ongemerkt naar binnen glipte, had ze nooit begrepen. Dat was zijn geheim, zei hij. Die tactiek was

feilloos, want de verrassing sloeg om in verwachting. De terloopse samenkomsten werden geheime ontmoetingen. Ze vouwde briefjes op tot ze bijna onzichtbaar waren en liet ze voor hem achter onder een steen bij de grote heg.

Wat was ze dol geweest op die heimelijke rendez-vous! Ze werd betoverd door zijn grote bruine ogen en zijn springerige krullen. Die mooie, donkere krullen... Zij kende niets anders dan het leven binnen paleismuren, hij was een jongen van de straat, van de wereld. Als ze alleen waren stelde ze hem elke vraag die in haar opkwam. Alles wilde ze van hem weten. Hij kwam uit de provincie, van een plek die hij de havezate Wolda bij Laar noemde. Daar viel, verzekerde hij haar, niets over te vertellen. Zij wist niet hoe het was, kon ook niet weten hoe het was. Armoede kun je niet uitleggen. 'Het spijt mij u te moeten vertellen, hoogheid, dat in de provinciën niet de Oranjes heersen, maar Hunne Koninklijke Hoogheden Scheurbuik en Cholera.' Ze lachten zo hard dat ze hun handen voor hun mond sloegen.

Ze noemde hem een keertje arm, daar protesteerde hij tegen. Ze waren verármnd, dat was iets heel anders. De grootvader van George was een oorlogsheld, zijn vader had het hele familiekapitaal opgezoepen. Maar het was nog niet te laat, hij ging het allemaal goedmaken. Hij was de eerste in zijn familie die zijn school afhad gemaakt. Hij kon lezen en schrijven. Hij was misschien niet rijk, maar thuis noemden ze hem een wonderkind.

George was een talentvol schrijver, eropuit om de wereld te bewijzen wat hij waard was. Dat zei hij, maar ze vermoedde dat hij het vooral aan zijn vader wilde bewijzen. Hij had veel goed te maken, zei hij vaak. Of nee, eigenlijk had zijn grootvader dat tegen hem gezegd, vlak voordat George van huis vertrok. Zo'n kans kwam in een familie als de zijne maar één keer voorbij. Hij moest 'de Eik der Thouars in ere herstellen', zoiets.

Hij vroeg haar of ze een geheim kon bewaren. Zij plaatste een hand op haar hart en beloofde het. Zijn gezicht stond ineens ernstig. 'Toen ik hier aankwam heb ik mij voorgedaan als markies, maar dat ben ik niet... Je moet me vergeven, het flapte eruit voordat ik er erg in had. Markies De Thouars, tot uw dienst. Toen kon ik niet meer terug.'

Ze overwoog hem te vertellen dat iedereen in het paleis allang wist

dat hij die titel verzonnen had. Maar ze glimlachte alleen. Ze wist hoe de hofdames om hem giehielden, maar dat ze zijn bravoure stiekem aantrekkelijk vonden. Net als zij.

Marianne wist hoe het was. Zij wist als geen ander hoe haar vader zich nu voelde. Ze zei het niet hardop, maar ze bewonderde hem om zijn keuze. Een klassenverschil, wat zou het! Was niet iedereen in Gods ogen gelijk? Was Henriëtte d'Oultremont de Wégimont geen kind van God? Ze kwam uit een katholieke familie die veel aanzien genoot in Luik. Telgen uit het geslacht d'Oultremont de Wégimont waren geen vorsten, maar ze waren wel graven en ze bekleedden hoge posities binnen de kerk. Dat was meteen het probleem. Het voorgenomen huwelijk bracht niet alleen haar vader in moeilijkheden, maar ook Henriëtte. Dat werd Marianne pas duidelijk toen haar vader kwam logeren, toen ze zag hoe hij de ene na de andere brief van Henriëtte ontving. Die goedhartige vrouw weigerde met een protestant te trouwen zonder uitdrukkelijke toestemming van Rome. Ze hield eraan vast, al moest ze er zelf voor naar Italië reizen. Dat had ze gedaan en ze hield vader in Berlijn trouw op de hoogte van haar vorderingen.

Nadat ze eerst het Pantheon en de Sint-Pieter had bezocht, sprak Henriëtte met Monseigneur Capaccini, een man die ooit in Nederland diplomaat was, en nu samenwerkte met de Nederlandse gezant bij de Heilige Stoel, graaf De Liedekerke Beaufort. Eerst wilden de mannen haar niet helpen. Henriëtte had moeten smeken om bemiddeling. Zij moest zich radeloos hebben gevoeld, verscheurd tussen liefde en geloof. Met hulp van Capaccini en de gezant lukte het haar, zelfs tot tweemaal toe, om een audiëntie te krijgen. Je moest het haar nageven, ze kreeg voor elkaar dat de bejaarde Gregorius XVI zich schoorvoetend over de zaak boog.

Marianne had niets tegen de katholieken, maar alles tegen de paus. Ze verafschuwde de pauselijke tiara en alles waar hij voor stond, het hele pausdom wierp een schaduw op alles wat rooms was. Als ze die tiara toch eens aan het wankelen zouden brengen, dan zou Gods licht weldadig op de katholieken kunnen schijnen! Het was haar natuurlijk met de paplepel ingegoten en ze kon niet ontkennen dat al die jaren aan het Pruisische hof haar nog antipaapser hadden gemaakt dan ze